

Enige broedvogels in Noord-Brabant

door

Sj. BRAAKSMA, W. H. Th. KNIPPENBERG en V. LANGENHOFF
(R.I.V.O.N.-mededeling nr. 90)

De Eendachtigen (Anatidae).

Van de eendachtigen komt alleen de Wilde Eend, *Anas platyrhynchos platyrhynchos* L., zo algemeen voor, dat een opsomming van alle broedplaatsen vrijwel ondoenlijk is. Het totale aantal broedparen van deze soort belooft ongetwijfeld vele duizenden. De „hele” eend, zoals de Brabantse kooikers de soort gewoonlijk noemen, is met name zeer talrijk als broedvogel op verschillende laaggelegen heide terreinen (bijv. op de Strabrecht-sche en Lieropsche heide), in eendenkooien en op sommige buitendijkse gronden (bijv. de Schorren van Heene). Ook in niet te droge bosstreken, in poldergebieden en in laagveenterreinen broeden verscheidene Wilde Eenden.

Alle andere eendensoorten broeden in Noord-Brabant veel minder algemeen. Verschillende eendachtigen zijn hier, evenals elders in ons land, zelfs uitgesproken zeldzame broedvogels. Enkele andere soorten komen slechts plaatselijk in vrij groot aantal voor. Van de 8 eendensoorten, die tot dusverre in Noord-Brabant met zekerheid in het wild broedende zijn vastgesteld, worden er slechts 4 met vermelding van enkele broedplaatsen in deze provincie genoemd in het Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche Broedvogels. Het heeft derhalve zeker zin, om eens na te gaan, hoe het met de verspreiding van de verschillende soorten is gesteld.

BERGEEND, Tadorna tadorna L.

De eerste gepubliceerde mededeling over het voorkomen van Bergeenden als broedvogel in Noord-Brabant dateert uit 1932, toen door Brouwer werd gewezen op het algemeen voorkomen van de soort bij Ossendrecht. Het staat overigens inmiddels wel vast, dat de Bergeenden daar reeds veel eerder geregeld hebben gebroed.

Het aantal broedparen, en wellicht ook het aantal broedplaatsen, in Noord-Brabant is gedurende de laatste decennia geleidelijk toegenomen. Dit moge blijken uit het navolgende overzicht:

Putte: 1953 en 1954, één broedpaar (G. Huyskens); 1955, op 4/6 1 ♀ met 13 donsjongen op het Putsche Moer, waar tevens nog enkele volwassen vogels aanwezig waren; 1959, op 18/5 ± 20 volwassen vogels op voornoemd landgoed, dat gedeeltelijk op Belgisch gebied is gelegen. Volgens de landgoedeigenaar broeden in deze omgeving, waarbij inbegrepen het Belgisch natuurreservaat, de Kalmthoutse heide, in totaal wellicht 60 à 70 paren (S.B.). — Ossendrecht, Woensdrecht en Huijbergen: omstreeks 1910, talrijke broedvogel in konijnenholten in de zandverstuivingen op en in de nabijheid van het landgoed de Groote Meer; de vogels trekken altijd

met hun jongen naar de Schelde (J. den Dooy); 1932, op de heideplassen van het militair oefenterrein ten zuiden van Bergen op Zoom en van het landgoed de Groote Meer een even algemene verschijning als op de duinplassen der Waddeneilanden; begin juni een oude vogel waargenomen, die zich zo onrustig gedroeg, dat dit voor ons een aanwijzing vormde, dat de soort hier vrij algemeen broedt (Brouwer en Haverschmidt, 1932); 1938, eind juni in groot aantal aanwezig op de Groote Meer (Eykman, 1938); 1948, naar schatting ± 20 broedparen in deze omgeving (Jhr. Cogels); 1949, op 31/3 3 paren op voornoemd landgoed en 12 paren op de schorren bij Ossendrecht; 1952, op 28/6 15 ex., op 1/7 1 ex. op het landgoed; blijkens een mededeling van de boswachter waren op 28/6 reeds enkele legsels uitgebroed en waren de oude vogels met hun jongen weggetrokken; 1953, op 3/7 3 ♀♀ met resp. 1, 2 en 6 jongen, alsmede elders nog 4 volwassen vogels gezien op het landgoed de Groote Meer; 1955 hier op 4/6 1 ♀ met 13 pulli en elders nog 2 volwassen vogels gezien; 1957, 30 à 40 broedparen bij Ossendrecht, waar tevens naar schatting ± 150 niet broedende vogels aanwezig (Timmerman, 1960); elders in hetzelfde artikel is abusievelijk gezegd, dat bij Ossendrecht wel een 10-tal paren broeden; 1959, op 11/5 15 ex. gezien op de Groote Meer (S.B.); naar schatting nu ± 40 à 50 broedparen in deze omgeving (Jhr. Cogels). — Dinteloord en Prinsland: 1954, op 23/6 30 à 40 ex. op de Schorren van Heene, waar in 1958 op 9/5 4 paren gezien; ze broeden hier wellicht af en toe (S.B.). — Klundert: 1956, minstens 2 tomen jongen uitgekomen op z. oever van het Hollandsch Diep, tussen Roode Vaart en Klundert (ten Kate, 1957). — Hooge en Lage Mierde: 1958, op 30/4 1 ♀ op het Goor; de soort heeft hier echter v.z.b. niet gebroed (A. B. Wittgen). — Made en Drimmelen: 1938, op 15/5 15 ex. in het Gat van den Ham bij Drimmelen; op 22/5 1 ex. aldaar, op 26/5 tenminste 6 ex. idem, op 3/7 2 ex. op de weilanden aldaar; 1941, op 1/6 8 ex. op de Amer, op 22/6 2 ex. in de Brabantse Biesbosch, wellicht 1e jaars vogels, die gepaard leven, zonder tot broeden te komen, echter ook broedvogels aanwezig (Lebret 1941); 1950, op 14/5 10 ex. gezien in de Brabantse Biesbosch (P. B. Jansen); 1952, in de Biesbosch in aantal toenemend; vrijwel geen enkel broedsel gelukt echter, daar de nestplaatsen, rijs- en riethopen, veelal in mei worden weggehaald (A. C. Boelmans); 1959, in de Biesbosch niet ongewoon in de broedtijd, nestelt onder de overkapping van rietschelven; de broedsels gaan vaak verloren door het schonen en verschepen van het riet; jongen gezien in 1937, in 1942 en in 1948 (Lebret en Verhey, 1954); hierbij is niet vermeld of deze gegevens betrekking hebben op de Zuidhollandse, dan wel op de Brabantse Biesbosch; 1957, naar schatting 10 tot 15 broedparen in de gehele Biesbosch (Timmerman, 1960); 1959, op 18/5 8 paren gezien in de Brabantse Biesbosch, waarvan tenminste 5 paren de indruk wekten te nestelen in één van de rietschelven (S.B.). — Veldhoven-Waalre: 1936, op 30/7 1 ex. gezien bij de Vlasroot, waar de soort overigens waarschijnlijk niet heeft gebroed (B. van Dooren).

Wij mogen uit het voorgaande overzicht concluderen, dat de soort thans een geregelde broedvogel is in de gemeenten Putte, Ossendrecht, Made en Drimmelen, terwijl verder wellicht min of meer geregeld Bergeenden broeden in de aan Ossendrecht grenzende gemeenten Woensdrecht en Huijbergen, alsmede in de gemeenten Dinteloord en Prinsland en Klundert. Het totale aantal broedparen in Noord-Brabant bedraagt naar voorzichtige schatting tenminste 60.

KRAKEEND, Anas strepera L.

Van deze, in ons land zeer zeldzame broedvogel beschikken wij slechts over één aanwijzing, dat zij vroeger mogelijk in Noord-Brabant in het wild

heeft gebroed, nl. de mededeling van Wigman (1910); dat de soort omstreeks 1910 waarschijnlijk niet meer op de Meer te Vlijmen broedde, doch „zeker in de buurt” (Vughtsche hei en Putten?). De auteur noemde de Krakeend zeldzaam en deelde tevens mede, dat de soort niet eens elk jaar op de Meer werd gezien. Daar positieve gegevens over de vermeende broedgevallen van de „Kraker”, zoals de soort in Brabant wordt genoemd, verder geheel ontbreken, menen wij deze opgave slechts pro-memorie te mogen noteren. Hieraan dient te worden toegevoegd, dat in eendenkooien wel eens lokvogels van deze soort tot broeden komen. Indien geen soortgenoten aanwezig zijn, paren de vogels soms met Wilde Eenden. Wij zagen zelf gedurende de laatste jaren enkele malen bastaarden van Krakeend en Wilde Eend in de eendenkooien nabij 's-Hertogenbosch.

Vermeldenswaard is verder nog, dat op 6 juni 1958 een wijfjes-Krakeend met 6 kleine jongen werd gezien in de Groote Peel bij Nederweert, juist over de Limburgse grens (G. van Deursen en S. B.). Deze waarneming bewijst, dat ook in het Brabantse gedeelte van dit Peelreservaat en wellicht ook elders in de provincie broedgevallen van wilde Krakeenden zeer wel mogelijk zijn.

WINTERTALING, *Anas crecca crecca* L.

Haverschmidt (1942) vermeldde deze soort als broedend op vele plaatsen in Noord-Brabant, o.a. Netersel, Asten, Leende en Hapert. Dat voorgaande kwalificatie ook thans nog volkomen juist is, met name voor wat betreft de nog resterende laaggelegen heidevelden en hoogveengebieden, moge blijken uit het navolgende overzicht.

Ossendrecht: 1952, op 3/7 een talingwijfje met 5 à 6 jongen op de Groote Meer, waarschijnlijk deze soort; 1959, op 11/5 hier 1 ♀ Wintertaling gezien (S.B.); de soort broedt hier jaarlijks in enkele paren (Jhr. Cogels). — Putte: 1959, op 11/5 4 ex. rondvliegend boven de Putsche Moer, waar wellicht broedvogel (S.B.) — Nieuw-Ginneken: 1951, op 15/7 5 ex. op het Goudbergven bij Strijbeek (P. B. Jansen). — Made en Drimmelen: 1950, op 14/5 enkele troepjes gezien in de Biesbosch (P.B.J.); 1956, op 30/4 gezien in de eendenkooi op de Vischplaat, waar de soort broedvogel zou zijn (N.J.N.). — Werkendam: 1954, op 27/4 3 ♂♂ + 2 ♀♀ (W. H. Th. Knippenberg). — Loon op Zand: 1951, op 18/4 5 paren baltsend op en boven Plakkeven en Leikeven (S.B.). — Udenhout: 1951, op 17/4 1 paar op een vijver in het bos ten westen van de Schoorstraat en 2 paren in het moerasgebied de Brand, waar op 25/5 6 à 7 ♂♂ opvliegend (S.B.). — Engelen: 1908, jongen gezien op de Meer bij Vlijmen, wellicht aldaar of in de nabijgelegen eendenkooi uitgebroed (Wigman, 1910); 1957, hier in juni 2 tomen nog niet vliegvlugge jongen gezien: in totaal 24 exemplaren (M. v. d. Water). — St. Michielsgestel: 1952, op 14/6 1 paar op de Dommel bij Bleeken (W.H.T.K.). — St. Oedenrode: 1959, op 31/5 3 ♂♂ en 1 ♀ met 3 jongen (W.H.T.K.). — Oisterwijk: 1943, enkele paartjes broedend op de Campinasche heide (ten Kate, 1943); 1951, op 14/6 1 ♀ alarmerend op de Huisvennen (S.B.); 17/6 hier een talingwijfje met tenminste 8 jongen, wellicht deze soort (W. Braaksma); 1957, op 14/5 3 ♂♂ + 1 ♀ in de venen op de Campinasche heide; 14/6 2 paren op de Huisvennen; 1958, op 28/5 5 ♂♂ + 1 ♀ in de venen op de Campinasche heide (S. B.). — Goirle: 1958 en voorgaande jaren geregeld enkele paren broedend (A. B. Wittgen). — Esbeek, Lage Mierde en Ne-

tersel: 1938, op 6/6 nest met 7 bebroede eieren (B. van Dooren); 1942, broedvogel bij Netersel (Haverschmidt, 1942); 1951, op 31/5 legsel van 7 eieren langs de oever van het Goor, op het ven een talingwijfje met 9 pulli rondzwemmend, wellicht eveneens deze soort (S.B.); 1952, op 19/7 4 ex. op het Goor (B.v.D. en S.B.) 1955, op 10/4 2 paren (W.H.T.K.); 1957, op 7/4 nest met 8 onbebroede eieren gevonden nabij Netersel (B.v.D.); 1958, naar ruwe schatting in totaal mogelijk wel $\pm$ 40 broedparen in de omgeving van Goor en Flaas (A. B. Wittgen); 1960 en voorgaande jaren minimaal 6 tot 8 paren (Vogelwerkgroep Tilburg). — Reusel: 1942, op 30/6 verschillende paren in het Goor (C. L. Witteman); 1958, op 17/4 3 paren in de Moeren (S.B.). — Hapert: 1942, broedvogel (Haverschmidt, 1942). — Hoo-geloon en Vessem: 1960, ongetwijfeld nog broedvogel op de nog resterende laaggelegen heidevelden (B.v.D.). — Wintelre: idem (B.v.D.). — Riethoven: 1937, op 1/5 nest met 10 bebroede eieren (B.v.D.). — Nunen: 1954, broedend in de Varkensputten (H. Oversteegen). — Aalst: 1935, op 5/5 nest met 9 bebroede eieren (B.v.D.). — Valkenswaard: 1960, ongetwijfeld nog broedvogel op de nog resterende laaggelegen heidevelden (B.v.D.). — Leende: 1939, broedvogel in het „Laagveld” (Van Oordt, 1939); 1940, op 5/5 legsel van 9 bebroede eieren; 1951, op 22/4 nest met 6 onbebroede eieren; 1955, op 21/4 nest met 11 bebroede eieren; 1956, op 30/4 legsel van 5 onbebroede eieren; 1960, hier stellig nog broedend (B.v.D.). — Mierlo, Heeze, Geldrop en Someren: 1942, op 17/5 $\varnothing$ opvliegend van nest met 8 eieren (Ruiter, 1942); 1952, op 10/6 1 ex. horen roepen op de Strabrechtse en Lieropse heide (S.B.); 1955, $\pm$ 10 broedparen op deze heide (F. Hochstenbach); 1957, op 26/4 1 paar op het Beuven en 24/5 2 δ δ + 1 $\varnothing$ elders op de Strabrechtse en Lieropse heide (S.B.); 1958, weer $\pm$ 10 broedparen (F.H.), op 8/5 $\pm$ 8 paren gezien (S.B.), op 23/5 $\varnothing$ met 8 jongen (M. van Aerle); 1960, ongetwijfeld nog broedvogel (B.v.D.). — Stiphout: 1943, op 15/6 $\varnothing$ met 2 jongen in Goorloop bij Croy, 1957, op 13/7 $\varnothing$ met enkele pulli en 1959, op 26/4 nest met 6 eieren in de Leemkuilen (M. van Aerle). — Budel: 1954, op 1/6 1 à 2 δ δ op de heide bij Dorplein (S.B.); 1960, hier nog broedvogel (B.v.D.). — Astén en Nederweert (grensgebied van Brabant en Limburg): 1925, op 27/6 1 pull. geringd, op 27/7 ter plaatse geschoten (van Oort, 1926), 1939—1941 broedvogel (Haverschmidt, 1942); 1952, op 5/6 $\varnothing$ met 9 jongen, 1 alarmend $\varnothing$ en elders nog 1 paar en 3 $\varnothing$ $\varnothing$ gezien in de Groote Peel (S.B.); 1954, hier op 15/2 2 δ δ gezien (V. Langenhoff); 1958, op 6/6 6 $\varnothing$ $\varnothing$ en 2 $\varnothing$ $\varnothing$ gezien in de Groote Peel (S.B.); hier 10-tallen broedparen (G. van Deursen); 1959, op 30/6 $\pm$ 20 ex. opvliegend uit de plassen (S.B.); 1960, 3 verschillende paren met jongen gezien, 3 pulli geringd (M. v. Deursen). — Helenaveen en Griendtsveen (eveneens grensgebied): 1955, op 20/4 3 paren in de Peel, waar op 28/4 3 δ δ en 1 paar gezien (S.B.); 1960, hier weer verschillende broedgevallen (F. Boerekamp). — Verder kan nog worden vermeld, dat volgens een mededeling van B. van Dooren de soort ook broedt in de broeklanden langs de riviertjes Dommel, Keersop, Tongelreep en Beerze. Hij taxeert het aantal broedparen in het gebied tussen Lage Mierde, Wintelre en Budel op $\pm$ 40.

Uit bovenstaande gegevens mag worden geconcludeerd, dat gedurende de laatste jaren gemiddeld nog tenminste 60 à 70 paren van de „tulling” in Noord-Brabant hebben gebroed. De soort heeft kennelijk een zekere voorkeur voor het broeden op laaggelegen heidevelden, maar blijkt daarnaast als broedvogel voor te komen in broekbossen en soms ook in of bij eendekooien. In het laatste geval is het overigens waarschijnlijk, dat wij te doen hebben met half-tamme lokvogels.

ZOMERTALING, *Anas querquedula* L.

De Zomertaling broedt ongetwijfeld op verschillende plaatsen in Noord-

Brabant, hetgeen moge blijken uit het hierna volgende overzicht. Wij dienen bij de beschouwing van de waarnemingen gedurende de broedtijd wel te bedenken, dat van deze vogelsoort tot vrij laat in het seizoen nog doortrek plaatsvindt.

Ossendrecht: 1952, op 3/7 enkele 10-tallen oude vogels en vliegvlugge jongen op de Kleine Meer te Ossendrecht; blijkens een mededeling van een boswachter zou de soort geregeld in deze omgeving broeden (S.B.). — Woensdrecht: 1949, begin april 2 paren op de vennen in de Hoogerheidsche plantage — mogelijk broedvogels (S.B.). — Dinteloord en Prinsland: 1958, op 9/5 op de schorren bij de Heen 1 ♂ gezien en 1 „los” talingei gevonden, hoogstwaarschijnlijk van deze soort (S.B.). — Etten en Leur: 1950, op 4/6 enkele exemplaren gezien in de Oostpolder; 1952, op 17/5 1 paar in de Haagsche Beemden, waar in 1953 weer 1 paar gezien, nl. op 6/6 (P. B. Jansen); 1954, op 19/5 5 ♂♂ en 1 ♀ gezien in de Oostpolder, waar op 20/5 1 paar en 1 ♀ op een andere plaats gezien (Utr. biologen en S.B.). — Zundert: 1954, 2 legfels gevonden in de Maatjes bij Nieuwmoer, waar de laatste jaren geregeld 3 tot 5 paren aanwezig zijn (G. Huyskens); 1959, hier op 23/4 1 ♂ gezien (S.B.). — Made en Drimmelen: 1950, op 14/5 enkele gezien in de Biesbosch (P.B.J.); 1953, op 6/6 ♀ met jongen in de Derde Weer in de Brabantse Biesbosch (P. Heijligers); 1954, in de Biesbosch niet ongewoon als broedvogel, vnl. in de hooilanden (Lebret en Verhey, 1954); op 7/5 1 paar op de Amer en 1 paar in de Annapolder (W. H. Th. Knippenberg); 1956, op 30/4 gezien in de eendenkooi op de Vischplaat, waar de soort zou broeden (N.J.N.); 1959, op 18/5 2 ♂♂ + 1 ♀ in de polder „De Dood”; op 20/5 1 paar in polder „De Lepelaar” (S.B.). — Sprang Capelle: 1952, op 25/6 1 paar gezien in het natuurreservaat „Den Dulver” (S.B.); 1955, op 5/6 enkele paren; 1956, op 6/5 1 ♂ in „Den Dulver”, waar stellig broedvogel (P.B.J.); 1957, op 23/5 1 ♂ op de ijsbaan in de Vaartsche Binnenpolder (S.B.). — Capelle en Waalwijk: 1954, op 4/5 1 paar tussen Capelle en Vrouwkенсаart, 1 ♂ en 1 paar in de Capelsche uiterwaarden en 1 paar tussen het Drongelse veer en de uitwateringssluis (S.B.). — Rijswijk: 1954, op 27/4 5 ex. aanwezig (W.H.T.K.). — Wijk bij Heusden: 1951, op 25/4 1 ♂ opvliegend uit de uiterwaard (S.B.). — Loon op Zand: 1951, op 12/4 1 paar bij het Plakkeven; 1952, op 15/5 3 paren bij Plakkeven en Leikeven (S.B.); 1954, op 30/4 1 paar bij Leikeven; 1955, op 20/4 hier 1 ♂ + 6 ♀♀; 1957, op 25/4 ♀ opvliegend van nest met 10 eieren bij Leikeven; 1960, hier op 20/4 1 paar aanwezig (W.H.T.K.). — Hilvarenbeek: 1957, een broedgeval in het drassige gebied langs de Leij ter hoogte van de Hilvarenbeeksche heide (A. B. Wittgen); 1958, hier weer 1 paar aanwezig (J. Post). — Esbeek, Hooge en Lage Mierde. 1949, op 24/5 2 ♂♂ en 1 alarmerend ♀; 1951, op 31/5 3 ♂♂ en 2 ♀♀ gezien op het Goor (S.B.); 1952, op 1/5 2 ♂♂ op Goor en Flaas (W.H.T.K.); 1954, 1956, 1957 en 1958, hier steeds één broedpaar (Vogelwerkgroep Tilburg); 1957, broedgeval op de Flaas; 1958, op 4/5 1 paar op het Goor (A. B. Wittgen); 1959, 2 paar aanwezig bij Goor en Flaas, waar in 1960 ontbrekend vanwege de droogte (V.w.g. Tilburg). — Netersel: 1952, op 1/5 2 ♂♂ gezien (W.H.T.K.). — Oisterwijk: 1949, op 25/5 2 ♂♂ en 1 alarmerend ♀ gezien op de Huisvennen (S.B.); hier in juli 1 ♀ met jongen gezien (H. P. Misset). — Udenhout: 1951, 25/5 3 ♂♂ en 1 ♀ in moerasgebied „De Brand”, 13/6 ♀ met tenminste 6 pulli in leemput bij de steenfabriek, hier elders troepje van ± 15 Zomertalingen fouragerend, waarvan tenminste 6 ♂♂; 1952, 15/5 4 ♂♂ + 1 ♀ in de leemputten, 19/5 1 alarmerend ♀ in „De Brand” (S.B.). — Helvoirt: 1949, 2 legfels uitgebroed nabij het missieklooster „Sparrendaal” (Pater van Zandvoort); 1952, op 18/4 1 paar in het Helvoirtse Broek (S.B.). — Esch 1958, op 5/6 ♀ opvliegend van nest met eieren (W.H.T.K.). — Vught en 's-Hertogenbosch: 1949, stellig broedvogel bij de eendenkooien bij Deuteren, waar

geregeld oude vogels gezien; 1952, op 18/4 1 paar bij de oude kooi n.w. van Deuteren, waar ook later nog enkele malen een Zomertaling gezien (S.B.). — *Vlijmen en Engelen*: 1908—1910, algemeen bij het Meertje, waar meermalen ouden met jongen gezien (Wigman, 1910); 1949, wellicht 3 broedparen in deze omgeving (S.B.); 1957, op 27/6 4 tot 6 tomen jongen, in totaal 35 à 40 op het Meertje, nog zo weinig vliegvlug, dat zij zeker in de naaste omgeving waren uitgebroed (M. v. d. Water). — *Empel*: 1954, op 29/4 1 ♂ in wiel nabij Blauwe Sluis; 1957, op 23/4 1 paar in de polder (W.H.T.K.); — *Rosmalen*: 1951, op 24/4 1 ♂ in de Maaspolders bij Kruisstraat (S.B.). — *Lith* 1954, op 29/4 1 ♂ op het Soldaten-wiel (W.H.T.K.). — *'s Hertogenbosch en Den Dungen*: 1949, tenminste 1 broedpaar in het Bossche Veld, waar o.a. gezien op 13/5; 1950, hier weer geregeld 1 paar aanwezig; 1951 wellicht 2 broedparen in het Bossche Veld; 1952, idem, o.a. op 8/6 1 ♀ fel alarmerend; 1956, op 1/5 2 ♂♂ en elders 2 ♀♀ opvliegend in het Bossche Veld; 1957, hier op 12/4 2 ♀♀ gezien; 1958, op 13/5 3 ♂♂ en 2 ♀♀ aanwezig; 1959, wellicht weer enkele broedparen in het Bossche Veld, waar o.a. op 5/5 1 ♀ gezien; 1960, op 6/4 hier 1 paar gezien (S.B.). — *'s-Hertogenbosch, Vught en St. Michielsgestel*: 1940, begin april nest met 1 ei gevonden in het Bossche Broek; 1951, op 26/4 hier 5 paren aanwezig; 1956, op 11/4 2 ♂♂ en 1 ♀ en 1/5 1 ♂ gezien; 1957, wellicht 4 broedparen in het Bossche Broek; 1958, hier op 13/5 1 paar gezien; 1959, waarschijnlijk 3 broedgevallen in het weidevogelreservaat in het Bossche Broek (S.B.). — *Vugt-Boxtel*: 1951, tenminste één broedpaar langs de Dommel nabij Hal (S.B.). — *Son*: 1916, in mei 4 legsels op de Sonsche heide (Snouckaert van Schaumburg, 1916); 1954, op 8/4 1 ♂ op ven, waar op 10/5 1 paar aanwezig (W.H.T.K.). — *Nunen*: 1954, broedvogel in de Varkensputten (H. Oversteegen). — *Valkenswaard*: 1960, waarschijnlijk nog geregeld broedend bij de visvijvers (P.B.J.). — *Heeze, Geldrop en Someren*: 1950, op 7/5 ♀ met jongen op het Beuven (K. Viveen); 1952, op 10/6 2 ♂♂ en 2 alarmerende ♀♀ op de vennen in de Strabrechtse en Lieropsche heide (S.B.); 1954, op 1/6 ♀ met 12 pulli in het Starven (J. Th. de Smidt) ♂; 1955, in behoorlijk aantal aanwezig op voornoemde heide, ook enkele broedgevallen in het tot grasland ontgonnen Meerven bij Lierop (F. Hochstenbach); 1957, op 26/4 ± 20 ♂♂ en 8 ♂♂ gezien op de heidevennen; 1958, op 8/5 2 paren op de graslanden van het Meerven, 1 paar op het Starven en 1 paar op het Beuven (S.B.); op de Strabrechtse en Lieropsche heide in totaal 5 tot 7 broedparen aanwezig (F.H.). — *Stiphout*: 1956, begin juni nest met 11 eieren bij de Leemkuilen (M. van Aerle). — *Asten en Nederweert*: (= grens van Brabant en Limburg); 1954, op 13/5 2 ♂♂ in de Groote Peel (V.L.); 1958, op 6/6 hier 3 ♂♂ gezien (S.B.); 2 of 3 broedgevallen (G. van Deursen).

De „schuimeendjes” of „schiemeendjes”, zoals de Zomertalingen volgens Albarda bij Oirschot worden genoemd, blijken in Noord-Brabant voornamelijk te broeden in graslandgebieden in een waterrijke omgeving en in laagveenmoerassen. Daarnaast broeden ook geregeld enkele paren in geëutrophiëerde vennen.

Het totaal aantal broedparen bedraagt naar voorzichtige schatting tenminste 80. Het staat nl. wel vast, dat nog lang niet alle broedplaatsen zijn geregistreerd.

SMIENT, Anas penelope L.

Reeds in *Aves Neerlandicae* (1897) werd vermeld, dat in Noord-Brabant een enkel paar van de „smont” broedende kan worden gevonden. Later is de veronderstelling uitgesproken, dat dit, uit eendenkooien afkomstige, half-

tamme lokvogels betreft. Ook Eykman c.s. en Haverschmidt zijn kennelijk deze mening toegedaan, daar zij (resp. in *De Nederlandsche Vogels* en in het *Faunistisch Overzicht*) alleen een niet geheel zeker broedgeval van deze soort in Friesland vermelden.

Hoewel ook onderstaande gegevens, voor zover broedvogels betreffende, betrekking hebben op halftamme lokvogels, willen wij deze terwille van de volledigheid toch vermelden.

Made en Drimmelen: 1950, op 14/5 enkele exemplaren gezien in de Biesbosch, mogelijk late doortrekkers (P. B. Jansen); 1956, op 30/4 zou één broedpaar zijn gezien in de eendenkooi op de Vischplaat (N.J.N.). — **Engelen en Bokhoven:** 1910, waarschijnlijk niet meer broedend op de Meer, doch zeker in de buurt, echter zeldzaam en niet elk jaar; vóór 1910 hebben af en toe met succes lokvogels gebroed in de Meerkooi (Wigman, 1910); 1954, op 8/7 één jong gezien, dat was overgebleven van drie exemplaren, die waren uitgebroed in de Meerkooi (V. Langenhoff).

De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat incidenteel ook wel eens echte wilde Smienten in ons land broeden. In dit verband zijn onderstaande gegevens interessant, waarbij overigens dient te worden opgemerkt, dat verlate doortrek veel waarschijnlijker wordt geacht dan broeden:

Oisterwijk: 1928, in juni nog Smienten aanwezig (van Oordt, 1929). — **Asten:** 1932, op 15/5 1 paar aanwezig in de Peel (Koch, 1932).

PIJLSTAART, Anas acuta acuta L.

Naast broedgevallen, die op kooivogels betrekking hebben, zijn ook enkele broedgevallen bekend van echte wilde Pijlstaarten. Wat waarnemingen van oude vogels gedurende de broedtijd betreft, dient te worden opgemerkt, dat bekend is, dat deze soort, evenals de Smient, soms nog laat in het seizoen doortrekt. Wij vermelden deze gegevens derhalve alleen in gevallen, waarin broeden niet uitgesloten lijkt.

Made en Drimmelen en Werkendam: 1950, op 14/5 nog enkele ex. gezien in de Biesbosch (P. B. Jansen); 1956, op 30/4 zou één broedpaar zijn gezien in de eendenkooi op de Vischplaat (N.J.N.); 1960, op 25/4 1 paar gezien bij Polder het Kraaiennest (C. van Orden en J. Kleuver); 1961, Oude Wiel, Werkendam, 27/4, broedgeval (Limosa 36, p. 13). — **Esbeek, Hooge en Lage mierde:** 1938, op 14/6 ♀ met jongen op het Goor (Brouwer, 1939); 1945 t/m 1948 op Goor en Flaas geregeld enkele paren aanwezig tot half juni toe, stellig broedvogels (B. v. Dooren); 1948, op 24/5 1 ♂ op het Goor, waar wellicht broedvogel (ten Kate, 1948); 1958, evenals in 1957, weer geregeld aanwezig op Goor en Flaas, o.a. 6 à 7 paren begin mei, 1 ♂ op 10/6 en 30/6 en mogelijk 1 ♀ met 5 jongen op 9/7 (A. B. Wittgen). — **Loon op Zand:** 1951, op 18/4 1 paar op het Leikeven (S.B.). — **Vlijmen en Engelen:** 1897, enkele paren broedend aan de meertjes onder Vlijmen en Engelen (Albarda, 1897); 1910, waarschijnlijk niet meer in de Meer, doch zeker wel in de omgeving broedend, bijv. Vughtsche hei en Putten. Jaren tevoren werden hier 2 eieren verzameld, deze zijn aanwezig in de collectie van den Bogaert. Volgens de kooikers komen de lokvogels af en toe tot broeden (Wigman, 1910); 1938,

op 15/6 1 ♂, vermoedelijk in gezelschap van 1 ♀ op het Meertje van Vlijmen (= de Meer bij Engelen) (Brouwer, 1938); deze waarneming werd later waardeloos genoemd, gezien het veelvuldig gebruiken van de soort als lokvogel in de nabijgelegen eendenkooien (Brouwer, 1939); 1954, broedgeval bij de Meerkooi, 4 van de 6 jongen groot gekomen (V. Langenhoff). — Vught: 1955, reeds herhaaldelijk succesvolle broedgevallen geconstateerd bij de Nieuwe Kooi (J. van Helvoirt). — 's-Hertogenbosch: 1866, vogel op nest bij 's-Hertogenbosch (Albarda, 1897); 1948, mogelijk broedgeval in het Bossche Broek, hier zou een ♀ gezien zijn met 6 jongen (Livius). — Geldrop, Heeze en Someren: 1942, op 18/5 ♀ met minstens 4 jongen op het Maasven (Ten Kate, 1942); 1945—1948, tot half juni geregeld gezien aan het Beuven, waar stellig broedvogel (B. van Dooren); 1954—1960, hoogstwaarschijnlijk niet meer broedend op de voornoemde vennen in de Strabrechtse- en Lieropsche heide (F. Hochstenbach). — Ast en Nederweert: (= grensgebied van Brabant en Limburg); 1925, broedvogel bij Nederweert (Haverschmidt, 1942); 1949, op 14/6 1 paar gezien in de Groote Peel (S.B.); 1952, hier reeds in maart met jongen gezien (J. Saes); 1958, vermoedelijk 2 à 3 broedparen in de Groote Peel, waar eind mei 6 jongen geringd (G. van Deursen); 1959, op 30/6 1 ex. opvliegend (S.B.). — Helena-veen en Griendtsveen (= grensgebied van Brabant en Limburg): 1947, op 10 en 11/5 op verschillende plaatsen in de Peel Pijlstaarten waargenomen (Hellebrekers, 1947).

Uit voorgaande gegevens blijkt, dat de soort tot dusverre in tenminste vijf Brabantse gemeenten met zekerheid broedende is aangetroffen. Hoewel de gegevens uiteraard te summier zijn om hieraan conclusies te verbinden, viel het ons op, dat de zeker wilde Pijlstaarten in Brabant met hun jongen alleen op heideplassen werden waargenomen. Rondom de kooien daarentegen blijkt de soort geregeld in grasland en in rietland te broeden, een biotoop, dat ook bekend is uit andere delen van ons land.

SLOBEEND, Anas clypeata L.

De Slobeend is in Noord-Brabant, in tegenstelling tot verschillende andere Nederlandse provincies, over het algemeen een weinig voorkomende broedvogel.

Putte: 1959, volgens mededeling landgoedeigenaar enkele paren broedend op „De Putsche Moer” (P. Ruige). — Ossendrecht: 1959, op 11/5 2 ♂♂ op het landgoed „De Groote Meer” (S.B.); hier tenminste 7 broedparen (Jhr. Cogels). — Dinteloord en Prinsland: 1958, op 9/5 1 paar op de schorren van de Heen, waar mogelijk broedend (S.B.). — Zundert: omstreeks 1950 af en toe een broedgeval in de Maatjes bij Nieuwmoer, waar echter in 1954 afwezig (G. Huyskens). — Made en Drimmelen en Werkendam: 1950, op 14/5 enkele exemplaren gezien in de Biesbosch (P. B. Jansen); Lebrecht en Verhey (1954) vermelden, dat de soort als broedvogel in de Biesbosch minder algemeen voorkomt dan de Zomertaling en dat halfwas jongen zijn gezien in de buitenpolderdijken en in de grienden; 1959, op 22/5 2 ♂♂ in Polder de Ambachten (S.B. e.a.); 1960, in klein aantal broedend in de omgeving van de eendenkooi op de Hofmansplaat, waar vroeger enkele malen een toom jongen gezien (J. Reuser). — Esbeek en Lage Mierde: 1938, op 19/6 ♀ met jongen gezien op het Goor (F. Segers); 1943, op 14/7 een klein aantal aldaar (Brouwer, 1945); 1951, op 31/5 1 ♂ op het Goor (S.B.); 1958, 2 à 3 paren aanwezig, waarvan tenminste één heeft gebroed; er werd een ♀ met 5 grote jongen gezien; 1959, 1 paar overzomeraars en 1 broedpaar; 1960, tot half mei 1 paar aan-

wezig, daarna verdwenen (Vogelwerkgroep Tilburg). — Oisterwijk: 1950, op 22/4 1 paar op het Winkelsven (P. B. Jansen); 1957, op 14/5 2 ♂♂ + 1 ♀ in de vennen op de Campinasche heide (S.B.). — Udenhout: 1952, op 15/5 1 ♂ op de leemputten (S.B.). — Vlijmen, Vught en 's-Hertogenbosch: 1950 vrij geregeld een enkel paar broedend rondom de Nieuwe Kooi en de Moerputten (J. v. Helvoirt); 1958, op 21/5 1 ♂ bij de Moerputten (V. Langenhoff); 1960, tenminste één broedgeval in de Moerputten (C. van Orden en J. Kleuver). — Vlijmen en Engelen: 1908—1910, jaarlijks 3 à 4 broedgevallen bij de Meer (Wigman, 1910); 1949 en 1952: hier wellicht één broedpaar, resp. op 13/5 en op 16/5 1 ♂ gezien (S.B. en V.L.). — 's-Hertogenbosch, Vught en St. Michielsgestel: 1949, in juni 1 ♀ met jongen in het Bossche Broek (ter Horst); 1950, hier door een politiemans naar zijn zeggen een nest met 5 eieren gevonden (S.B.). — 's-Hertogenbosch en Den Dungen: 1951, mogelijk broedgeval in het Bossche Veld, waar van eind maart tot half mei geregeld 1 ♂ en tot eind april ook steeds 1 ♀ gezien; 1959, op 5/5 5 ♂♂ op de nieuwe plas in deze polder (S.B.). — Leende: 1952, op 27/4 1 paar op de Groote Heide, waar mogelijk broedvogel (B. van Dooren). — Heeze, Geldrop en Someren: 1954, in juni 2 ex. met jongen gezien op het Beuven (F. Hochstenbach); 1955, op 30/4 hier 1 paar aanwezig (N. J. N. Eindhoven); op 20/5 2 ex. opvliegend uit het Waschven (A. J. H. Baron van Lynden); 1958, op 8/5 1 paar gezien op de Strabrechtse- en Lieropse heide (S.B.); hier op 29/5 3 ♂♂ gezien (F.H.). — Asten en Nederweert: 1939/'41; broedend in de Peel bij Nederweert (Haverschmidt, 1942); 1952, op 23/5 1 paar gezien in de Groote Peel (B. van D.); hier op 5/6 1 ♀ alarmerend (S.B.); 1953, hier vrij gewone broedvogel (G. van Deursen); 1954, half mei 5 ♂♂ en 2 ♀♀ en elders 1 ♀ met een jong van ± 10 dagen oud gezien in de Groote Peel (V.L.); 1958, op 6/6 hier 2 ♂♂ gezien (S.B.); in totaal 2 of 3 broedgevallen in voornoemd natuurreserveaat (G.v.D.); 1959, op 30/6 enkele ex. opvliegend uit de plassen (S.B.). — Budel: in mei 1946 1 ex. gezien bij Dorplein (Hellebrekers, 1946).

Hoewel er wellicht tenminste een 20-tal gemeenten in Noord-Brabant zijn, waar de Slobeend min of meer geregeld broedt, bedraagt in deze provincie het gemiddelde aantal broedparen per jaar waarschijnlijk niet veel meer dan 30. Het broedbiotoop blijkt te variëren van graslanden en laagveenmoerassen tot hoogveengebieden en heideterreinen met vennen, terwijl ook broeden op de schorren niet uitgesloten lijkt.

TAFELEEND, *Aythya ferina* (L.).

De oudste ons bekende opgave over het broeden van Tafeleenden in Noord-Brabant dateert uit 1897, toen Albarda in zijn „Aves Neerlandicae” vermeldde, dat enkele paren van de „bareend” of „boreend”, zoals de soort naar zijn zeggen in Brabant werd genoemd, broedden onder Vlijmen en Engelen. Hoewel latere waarnemingen (zie Wigman, 1910) voornoemde mededeling zeer acceptabel maken, wordt deze opgave van Albarda niet geciteerd in „De Nederlandsche Vogels” en in het „Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche Broedvogels”.

Inmiddels is gebleken, dat de soort thans hoogstwaarschijnlijk niet meer op het Meertje van Engelen (= de Meer bij Vlijmen) broedt. Er zijn echter wel enkele andere plaatsen bekend geworden, waar de „bor” de laatste jaren heeft genesteld:

Putte: 1958, op 11/5 8 ♀♀ gezien op het landgoed „De Putsche Moer”, dat gedeeltelijk op Belgisch gebied is gelegen; de soort broedt hier stellig (S.B.). — Ossendrecht: 1946, op 16/6 1 ♀ met 1 jong gezien (Saey); 1947, op 15/6 ♀ met 5 jongen gezien op een plas te Ossendrecht (Ten Kate, 1947); 1948, op 20/5 1 ♀ met 2 jongen op het Swalmmoer, een plas op het landgoed „De Groote Meer” (S.B.); 1952, op 1/7 1 ♀ met 5 jongen op „De Groote Meer”; 1953, hier op 3/7 3 ♀♀ met elk 3 jongen, resp. ± 3, 4 en 5 weken oud; verder 1 ♀ met 6 pasgeboren jongen, een ♀ met 6 jongen van ± 3 weken en een ♀ met 4 jongen van ± 4 weken oud (S.B.), ± 10 broedparen op het landgoed (G. Huyskens); 1954; vanwege de grote droogte slechts 4 broedgevallen (G.H.); 1955, op 4/6 2 ♀♀ met resp. 6 en 11 jongen gezien (S.B.); 1956, op 7/7 2 ♀♀ met resp. 1 en 2 jongen, alsmede 3 reeds vrijgote jongen „zonder geleide” (Ten Kate, 1957); 1957, 6 à 7 broedparen op de Groote Meer te Ossendrecht (Ten Kate, 1959); 1958, op 11/5 5 ♂♂ en 2 ♀♀, alsmede een nest met 8 eieren gezien (S.B.); in totaal wellicht ± 10 broedparen op het landgoed (Jhr. Cogels). — Esbeek en Lage Mierde: 1943, op 24/6 1 ♀ met 9 donsjongen op het Flaas (Brouwer, 1945); 1956, hier 1 paar met 4 jongen (Ten Kate, 1957); 1957, in het broedseizoen geregeld 1 paar aanwezig op het Flaas (Ten Kate, 1957); 1958, op 10, 18 en 21 juni resp. 1, 1 en 2 ♂♂ op het Goor, echter geen ♀♀ met jongen gezien (A. B. Wittgen). — Valkenswaard: 1931, op 17/5 1 paar op een ven, geen nestvondst, doch datum maakt broeden waarschijnlijk (Hellebrekers, 1931); 1958, op 29/5 1 paar op de visvijvers, waar een legsel van 6 eieren werd verstoord (Vogelwerkgroep Eindhoven, zie ook Taapken 1958 en Ten Kate, 1960). — Vlijmen en Engelen: 1897, enkele paren broedend (Albarda, 1897); 1909, de gehele zomer 7 ex. aanwezig bij De Meer, waarvan 2 ♀♀; 1910, op 6/6 6 ex. gezien, waarschijnlijk broedvogel in dit gebied (Wigman, 1910); 1927, op 30/5 1 ♂ op het Meertje (Brouwer, 1929); 1950—1960, hier waarschijnlijk afwezig (S.B.). — Asten en Nederweert: 1939, alleen op 7/5 1 ♀ gezien in de Peel, waar de soort kennelijk niet heeft gebroed; 1940, op 5/5 5 paren baltsend en 2 solitaire ♀♀ in de inmiddels geïnundeerde Peel; wellicht broedvogels; 1941, waterstand weer normaal, doch op 9/5 10 paren druk baltsend en op 25/6 6 ♀♀ met in totaal 19 jongen gezien. (Haversmidt, 1941). In de jaren van 1950 t/m 1960 heeft de soort hier hoogstwaarschijnlijk niet gebroed (S.B.).

Er blijken dus verschillende Brabantse gemeenten te zijn, waar de Tafeleend broedend is vastgesteld. De plassen in de omgeving van Ossendrecht vormen ongetwijfeld het belangrijkste huidige broedgebied. Hoogstwaarschijnlijk komt de soort thans niet meer als broedvogel op de vroegere broedplaatsen het Meertje van Engelen en de Groote Peel. Het gemiddelde aantal broedparen per jaar mag gedurende de laatste jaren voor Noord-Brabant worden getaxeerd op 10 à 15. De Tafeleend blijkt te broeden op Molinia-pollen in vennen, waarbij bosaanleg tot vrijwel aan de rand van de plas kennelijk geen enkel bezwaar oplevert. Verder is de soort zowel in hoogveen- als in laagveengebieden broedend aangetroffen.

WITOOGGEEND, *Aythya nyroca* (Güld.).

Van de Witooggeend, of „ruwele kipping”, zoals de soort door de oude Brabantse kooikers wordt genoemd, is het broeden in Noord-Brabant nog nimmer met zekerheid vastgesteld.

Er zijn echter enkele waarnemingen bekend, die er op zouden kunnen

wijzen, dat de „bruintjes” in het verleden mogelijk enkele malen in deze provincie hebben gebroed:

Valkenswaard: 1930, op 17 en 24 mei 1 paar op de visvijvers, waar op 27/7 4 ex. bij elkaar, waarbij 2 met grijze vleugels — mogelijk jongen (P. B. Jansen, zie ook Org. C.N.V. III, p. 153). — Waalre: 1931, op 12/4 1 paar gezien (Jansen, 1931). — Leende: 1931, op 31/5 1 ex. gezien; het broeden in deze omgeving wordt meer en meer waarschijnlijk (Jansen, 1931).

KROONEEND, *Netta rufina* (Pall.).

Ook van deze eendensoort, die door de oude Brabantse kooikers met de naam „roomse kipping” wordt aangeduid, is het broeden in deze provincie nog nimmer vastgesteld. Wij beschikken slechts over één opgave over het voorkomen gedurende de broedtijd, nl. een opgave, daterend uit 1919, toen begin mei een oud ♂ werd gevangen bij 's-Hertogenbosch (Van Oort, 1920). Ook op de trek wordt de Krooneend slechts zeer zelden in Brabant gezien.

KUIFEEND, *Aythya fuligula* (L.).

Evenals elders in ons land is het aantal broedgevallen van de Kuifeend ook in Noord-Brabant de laatste decennia duidelijk toegenomen, zoals moge blijken uit het navolgende overzicht. Het jaar 1960 vormt echter een ongunstige uitzondering, hetgeen kennelijk verband houdt met de abnormaal lage waterstanden, die toen werden vastgesteld.

Esbeek en Lage Mierde: 1943, op 14/6 tenminste 6 ♂♂ op het Goor (Brouwer, 1945); 1946, op 23/5 hier 2 ♂♂ aanwezig (Hellebrekers, 1946); 1949, op 24/5 1 paar op het Goor; 1951, op 31/5 idem (S.B.); 1954, een legsel gevonden aan het Flaas (F. Segers); 1955, op 29/5 zowel op het Goor als op het Flaas 1 paar aanwezig (Vogelwerkgroep Tilburg en G. v. d. Baan); 1956, naar schatting 10 broedparen op Goor en Flaas (Ten Kate, 1957); 1957, hier 11 paren aanwezig (Vwg. Tilburg), 7 broedgevallen op het Goor, 4 paar op het Flaas; op 4/7 op het Goor 7 ♀♀ met resp. 10, 10, 6, 7, 3, 5 en 6 jongen en op het Flaas 3 ♀♀ met een klein aantal jongen (Ten Kate, 1959); 1958, wel 12 tot 15 broedparen (Vwg. Tilburg), op 18 en 21 juni tenminste 7 ♀♀ met jongen gezien, nl. 1 met 6, 1 met 7, 1 met 8, 1 met 9, 2 met 10 en 1 met 11 of 12 (A. B. Wittgen, zie ook Ten Kate, 1960); 1959, op Goor en Flaas in totaal 11 broedparen aanwezig; 1960, tengevolge van de zeer lage waterstand hier slechts 1 broedgeval (Vwg. Tilburg). — Oisterwijk: 1941, broedgeval bij Oisterwijk (Haverschmidt, 1942); op 21/7 2 ♂♂ en 1 ♀ met 8 nog niet volgroeide jongen op het Kolkven (Brouwer, 1942); 1957, op 15/4 1 paar op de Huisvennen (V. Langenhoff); hier op 14/5 1 ♂ en op 14/6 1 paar gezien (S.B.); op 23/6 ouden met jongen gezien (Ten Kate, 1959); 1958, op 7/5 2 paren op de Huisvennen (S.B.), op 22/5 hier 1 paar gezien (V.L.), op 28/5 3 ♂♂ en 1 ♀ aanwezig (J. J. Beijer); 1959, op 17/6 2 ♂♂ en een ♀ met 6 jongen op de Huisvennen (Taapken, 1959). — Vlijmen en Engelen: 1904 en 1905 „kippen” met resp. 8 en 6 kuikens gezien op „de Meer” en „de Putten” onder Vlijmen; 1907, minstens 1 paar op „de Meer”, waar half juni gezien met 6 kuikens (Snouckaert, 1908); 1908, weer een broedgeval bij Vlijmen (Snouckaert, 1909); 1909, weer broedend bij Vlijmen, echter geen nest gevonden (Snouckaert, 1910), weer jongen gezien op de Meer; 1910, hier 1 paar ouden aanwezig (Wigman, 1910); 1950—1960, hier hoogstwaarschijnlijk niet meer broedend

(S.B.). — Someren: 1955, enkele mei-waarnemingen op het Beuven, waar echter geen eieren of jongen gezien (F. Hochstenbach). — Asten-Nederweert: 1941, op 4/6 1 ♂ gezien in de Peel, waar op 24/6 1 ♀ met 4 pas uitgekomen jongen (Haverschmidt, 1941).

De Kuifeend blijkt de laatste jaren dus geregeld te broeden bij Esbeek en bij Oisterwijk. Het totale aantal broedparen in Noord-Brabant bedraagt in gunstige jaren soms reeds ± 15 . De „kippling”, die vroeger alleen in de laagveengebieden bij Engelen en Vlijmen broedde, blijkt thans voor zover bekend als broedvogel uitsluitend voor te komen in heidevennen. Hoewel samen voorkomen van Anatidae en Laridae stellig voldoende interessant is, om hier bij gelegenheid nog eens nader op in te gaan, past het niet in het kader van dit artikel om uit te wijden over de discussie, die in 1941 werd gevoerd tussen de heer Wigman en wijlen de heer Tsj. Gs. de Vries over het samen broeden van Lariden en Kuifeenden. Het is in dit verband overigens interessant om te vermelden, dat zowel te Esbeek als te Oisterwijk de Kuifeenden verschillende malen broedend zijn aangetroffen temidden van, of in de nabijheid van Kokmeeuwen, waarbij dient te worden opgemerkt, dat de Kuifeenden bij Engelen en Vlijmen vroeger beslist niet van de „bescherming” van meeuwachtigen hebben geprofiteerd, omdat deze voor zover bekend daar nimmer hebben gebroed. Bij een eventuele nadere bestudering van voornoemde samenleving dient naar onze mening ook aandacht te worden besteed aan de Tafeleend, die eveneens opvallend vaak in gezelschap van Kokmeeuwen pleegt te broeden.

LITERATUUR:

- Albarda, H. (1897): Aves Neerlandica: 101—105.
 Braaksma, Sj. (1957): De Vogelstand van „het Meer” bij Engelen in 1910 en thans. De Levende Natuur 60: 55—58.
 Brouwer, G. A. en F. Haverschmidt (1933): Waarnemingen in 1932. Ardea 22: 10.
 Brouwer, G. A. (1929): Broedvogels 1928. Ardea 18: 8
 — (1939): — 1938. „ 28: 92 en 93.
 — (1940): — 1939. „ 29: 199.
 — (1942): — 1941. „ 31: 89.
 — (1943): — 1942. „ 32: 154.
 — (1945): — 1943. „ 33: 156 en 157.
 Eijkman, C. (1938): De groote moerasstern, *Chlidonias hybrida* (Pall.), in Nederland. Limosa 11: 82.
 — e.a. (1941): De Nederlandsche Vogels: 571—624.
 Haverschmidt, F. (1941): Nieuwe broedgevallen van Tafeleend en Kuifeend in Nederland, Ardea 30: 268.
 — (1942): Faunistisch overzicht van de Nederlandsche broedvogels: 15—22.
 Hellebrekers, W. Ph. J. (1931): Zomerwaarneming van de Tafeleend, *Nyroca ferina* (L.), in Noord-Brabant. Orgaan C.N.V. IV: 69.
 — (1946): Z.O. Brabant. Limosa 19: 141.
 — (1947): Over de vogels van de Landexploitatie Griendtsveen. Limosa 20: 251.
 Jansen, P. B. (1931): Zomerwaarnemingen van de witoogeend, *Nyroca n. nyroca* (Güld.), bij Eindhoven. Orgaan C.N.V. IV: 67—68.

- Kate, C. G. B. ter (1930): Ornithologie van Nederland. Orgaan C.N.V. III: 153.
 — (1942): — Limosa 15: 107.
 — (1946): — Limosa 19: 125.
 — (1947): — Limosa 20: 239—240.
 — (1948): — Limosa 21: 128.
 — (1957): — Limosa 30: 104 en 106.
 — (1959): — Limosa 32: 42.
 — (1960): — Limosa 33: 22.
- Koch, J. C. (1932): Meiwaarnemingen van de smient, *Anas penelope* (L.), in de Peel. Org. C.N.V. V: 32.
- Lebret, T. (1941): Over het voorkomen van de Bergeend, *Tadorna tadorna* (L.), aan het Hollandsch Diep en in de Biesbosch. Ardea 30: 259.
 — en C. J. Verhey (1954): De Avifauna van de Biesbosch: 14 en 15.
- Oordt, G. J. van (1929): Verslag van de vergadering op 19 October 1929. Ardea 18: 189.
 — (1939): Overzicht van de natuurreservaten van het Staatsbosbeheer. Gedenkboek ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Staatsbosbeheer: 168.
- Oort, E. D. van (1920): Ornithologische waarnemingen in Nederland, Ardea 9: 3.
 — (1926): Resultaten van het ringonderzoek betreffende de vogeltrek. Zoölogische Mededelingen IX: 181.
- Snouckaert van Schauburg, R. C. (1908): Ornithologie van Nederland. N.O.V. Versl. en Meded 5: 26 en 105.
 — (1909): Idem, 6: 25.
 — (1910): Idem. Jaarboekje N.O.V. 7: 55.
 — (1916): „Varia”, Jaarber. C.N.V. 6: 119.
- Taapken, J. (1958): Veldwaarnemingen. Het Vogeljaar 6: 82.
 (1959): — 7: 239.
- Timmerman, A. (1960): De Bergeend (*Tadorna tadorna*) als broedvogel in Nederland. Limosa 33: 159—173.
- Wigman, A. B. (1910): De Zomervogels van de Meer te Vlijmen (N. Br.). Jaarboekje N.O.V. 7: 81—93.
 — en Tj. Gs. de Vries (1941): Nieuwe broedgevallen van de kuifeend, *Aythya fuligula* (L.). Limosa 14: 253—259.

S. Braaksma
 (Stafafdeling Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer).